

Retorisk analyse av muntlig og skriftlig tekst

MARITA AKSNES, TORGRIM GRAM ØKLAND, SVEIN SANDNES

Publisert: 20.12.2010, Oppdatert: 04.03.2017

Skriv ut Lytt til tekst Enkel visning Innbygg

Å gjøre en retorisk analyse av en tekst går ut på å avsløre hvordan en tekst virker overbevisende, eller ikke overbevisende. Her finner du et oppsett for retorisk analyse med forslag til en rekke spørsmål du kan se nærmere på.

Det er ikke sikkert alle spørsmålene vil være like relevante for alle tekster. Du må da velge ut det du synes er mest relevant. Det er også viktig at du ser de ulike punktene i sammenheng, og også at du kommenterer virkningen av dem. Oppsettet er laget med utgangspunkt i boka *Retorikk i skolen* (Bakken 2009, s. 74–75).¹

Spørsmål du kan ta utgangspunkt i

Kairos: den retoriske situasjonen

- Hva er kommunikasjonssituasjonen (avsender, medium, mottaker)?
- Hva er den retoriske situasjonen? Hva er den spesielle situasjonen som teksten springer ut av?
- Hvordan regulerer omstendighetene hva avsenderen kan si, eller ikke si?

Inventio

- Hva er de viktigste innholdsmomentene i teksten?
- Hvilke temaer eller saker blir tatt opp?
- Hvilke «steder» (topoi – flertall av topos) er brukt for å finne argumenter, for eksempel personlige erfaringer, eksempler, forskning, statistikk, kontraster, sammenlikninger?

Dispositio

- I hvilken rekkefølge kommer innholdsmomentene?
- Hvordan er innledningen, saksframleggelsen og avslutningen?

Elocutio

- Hvilken stil (enkel, mellom, høy) har avsenderen valgt?
- Er språket enkelt eller vanskelig? Er det klart og presist?
- Hvilke troper og figurer er brukt?

Aptum

- Intern høvelighet: Hva er forholdet mellom innhold, komposisjon og stil?
- Er det et høvelig (passende) forhold internt i teksten?
- Ekstern høvelighet: Hva er forholdet mellom avsender, mottaker, saken og omstendighetene?
- Er det et høvelig (passende) forhold mellom teksten og omgivelsene?

Appellformene: etos, patos, logos

Etos

- Hvilke troverdige karaktertrekk prøver avsenderen å få fram (forstandighet, dyd, velvilje og/eller autenticitet), og hvordan kommer det til uttrykk i teksten?

- Viser avsenderen til sin egen person når han argumenterer, eller ligger det skjult i teksten slik at han/hun spiller på våre forventninger til ham/henne?
- Har avsenderen en posisjon før han eller hun begynner å tale, for eksempel som statsminister eller konge?

Patos

- Hvilke følelser forsøker avsenderen å vekke hos mottakerne, og hvordan gjør han/hun det?
- Hvordan har avsenderen brukt troper og figurer?
- Er det et kunstferdig og poetisk språk med elegante setninger og vakre språklige bilder?
- Hvordan er ordvalget og setningene?

Logos

- Hvordan er argumentasjonen bygd opp?
- Finner du eksempel og/eller entymem?
- Hva slags argumentasjonsmåte er brukt (forsvar, anklage, lovprising, kritikk, anbefaling eller fraråding)?
- Er argumentasjonen holdbar og relevant?

Actio

Dersom teksten framføres muntlig, kan du se på presentasjonsformen.

- Hvordan er talemåten?
- Hvordan er omgivelsene rundt taleren?
- Hva har taleren på seg?

Konklusjon og vurdering

- Virker teksten overbevisende?
- Er argumentasjonen holdbar?
- Kunne avsenderen gjort noe annerledes for å virke mer overbevisende?